

Stručni rad

MJERENJE SOCIOMETRIJSKOG STATUSA UČENIKA U RAZREDNOJ NASTAVI

Bruno Matijašević, mag.prim.educ. OŠ Lotrščak

Sažetak:

Odnos članova u skupini važna je povratna informacija za svakoga učitelja. Uvidom u odnos članova to jest sociometrijski status učenika može se uvidjeti potencijalna isključenost pojedinca, ali i prihvaćenost pojedinca od ostatka razreda. Pitanja koja ispituju sociometrijski status učenika u razredu trebala bi biti prilagođena dobi dok se učenicima treba osigurati anonimnost kako bi odgovori bili što objektivniji. Ovakav tip ispitivanja odnosa u grupi, zbog svoje osjetljivosti ne bi se trebao provoditi često.

Ključni pojmovi: odnos u grupi, prihvaćanje, odbačenost, prevencija poremećaja u ponašanju

1. UVOD

Poznato je kako je škola ustanova koja osim svoje obrazovne zadaće ima i odgojnu zadaću. Odgojni aspekt prisutan je u cijelom školovanju, no posebno u razrednoj nastavi u kojoj se učenici prilagođavaju novoj okolini, stječu prijateljstva i grade odnose. Vršnjačkom interakcijom, učenici uče kontrolirati svoje osjećaje, ispravno komunicirati, razvijaju samosvijest i samopouzdanje kao i vlastite vrijednosti. Međusobnom interakcijom unutar razrednoj odjela stvara se razredna hijerarhija. Osim razredne hijerarhije postoji i školska hijerarhija. Njezinom podjelom navode se vertikalna i horizontalna struktura. Vertikalnom strukturom objašnjavaju se odnosi pojedinaca na različitim hijerarhijskim pozicijama kao što su ravnatelj, učitelj i učenik [7]. Struktura koja će se pobliže promatrati u ovome radu jest horizontalna struktura koja objašnjava odnose pojedinaca na istome položaju. U ovome slučaju to su učenici koji se nalaze na istom položaju to jest iste su dobi i u istom su razredu [3]. Prelaskom iz vrtića u školu, dijete počinje razvijati čvršće i intenzivnije odnose to jest okolina počinje imati sve veći utjecaj na dijete. Unutar navedenog okruženja, dijete može razviti prihvaćenost ili odbačenost kako od pojedinca tako i od grupe [6].

2. VAŽNOST MJERENJE SOCIOMETRIJSKOG STATUSA

Prema pedagoškom standardu uređenja broja učenika u jednom razrednoj odjelu vidljivo je kako je maksimalan broj učenika unutar odjeljenja 28 dok je minimalan broj učenika unutar razrednoj odjeljenja 14. S obzirom na navedeno, jasno je kako učitelj kao promatrač razvoja odnosa unutar razreda možda uvijek neće imati objektivnu i cjelovitu sliku stanja odnosa unutar razreda. Jedan od alata kojim se može doskočiti kako bi se imala jasnija i objektivnija slika o stanju odnosa unutar razreda jest mjerenje sociometrijskog statusa učenika. Sociometrija je znanost koja se bavi „ispitivanjem međusobnih odnosa članova unutar neke skupine ili društveni odnos općenito [2].“ Mjerenje sociometrijskog statusa unutar grupe ima za zadatak ispitati „organizaciju grupa i položaju jedinki u grupama [5]“. Korisnost ovakvog vida ispitivanja jest prevencije potencijalne izoliranosti pojedinca unutar grupe, sprječavanje vršnjačkog nasilja, ali i uvid u cjelovitu sliku odnosa. Nadalje, anketiranje ovakvog tipa trebalo bi se provoditi nakon što učenici upoznaju jedni drugi.

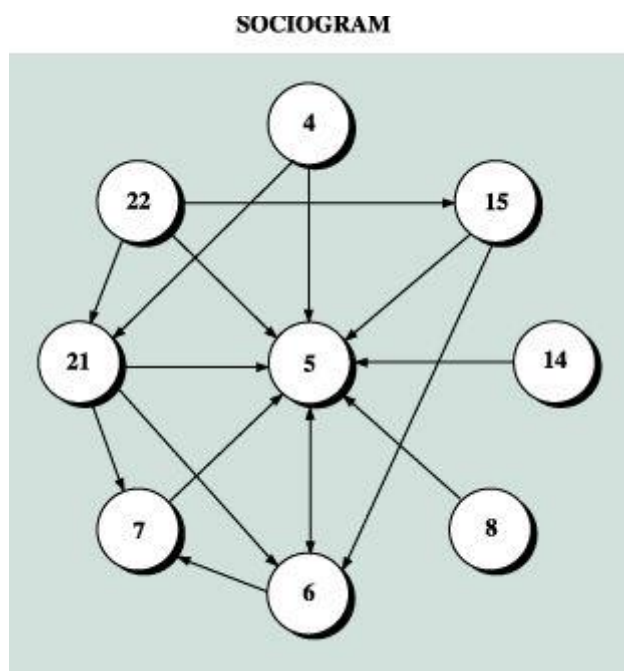
3. PROVOĐENJE MJERENJE SOCIOMETRIJSKOG STATUSA

Mjerenje sociometrijskog statusa unutar jednoga razreda trebao bi provoditi razrednik. Najjednostavnije vrijeme provođenja bilo bi za vrijeme Sata razrednika. Nadalje, učenicima treba naglasiti kako su odgovori anonimni za ostale učenike. Time se znatno smanjuje utjecaj ostalih pojedinaca, učenika koji mogu sugerirati odgovor. Također, ispitivač, razrednik treba razriješiti sve moguće nedoumice učenika kako bi dobio što objektivnije rezultate. Dvije ključne stavke kod ispitivanja sociometrijskog statusa su: odbijanje i prihvaćanje. Navedene stavke trebale bi biti obuhvaćene unutar anketnih pitanja, ali prilagođene dobi ispitanika. Tako se za razrednu nastavu mogu postavljati pitanja: 1) *S kim bih želio sjediti u klupi?*, ili *Nabroji trojicu učenika koje bi pozvao na rođendan.*– za odgovor koji bi trebao prikazati prihvaćenost pojedinca. Dok se za odgovor koji ukazuje na odbacivanje pojedinca može postaviti pitanje: 2) *S kim ne bih želio sjediti u klupi?*. ili *Koga iz razreda ne bih pozvao na rođendan?* Ako su i jedan i drugi odgovor jednaki kod učenika koji je pristupio anketiranju onda su oni nevaljani i ne mogu se uzeti u obzir. Kako bi učenik pristupio selektiranju, jedna od uputa jest da se učeniku ograniči izbor na 3, 5 ili 7. Ograničavanje izbora znatno olakšava prikupljanje podataka, ali i učenika tjera na razmišljanje i na izbor.

4. SOCIOGRAM I REZULTATI

Sociometrijski status učenika može se prikazati sociogramom koji vizualno prikazuje odnose pojedinaca unutar grupe. Vizualnim prikazom vidljivo je od koga su osobe označene kao prihvaćene te od koga su označene kao odbačene [1]. Korisnost rezultata, ali i prikaza odnosa vizualnim putem jest višestruka. Učitelju rezultati odnosa u grupi mogu ukazivati na potencijalno pogrešan raspored sjedenja ili mogu pojašnjavati ili čak predvidjeti potencijalne sukobe unutar grupe. Dobiveni rezultati obično ukazuju na nekoliko kategorija sociometrijskog statusa učenika unutar razreda. Učenik koji je više puta negativno ocijenjen smatra se odbačenim učenikom. Izoliranim učenikom smatra se onaj koji ima malo pozitivnih

i malo negativnih ocjena. Nadalje, onaj koji ima mnogo pozitivnih i negativnih ocjena naziva se kontroverznim dok je tzv. učenik-zvijezda onaj koji ima mnogo pozitivnih ocjena [3],[4].

Slika 1. Primjer sociograma

5. ZAKLJUČAK

Sociometrijski status učenika važan je podatak učitelju, jer daje uvid u potencijalnu isključenost učenika unutar skupine. Uvidom u sociometrijski status mogu se detektirati i prevenirati pojedini poremećaji kao i negativne emocije pojedinca koji je isključen iz zajednice. Također, navedenim uvidom učitelj može svojim aktivnostima potencirati češće uključivanjem izoliranog pojedinca u zajednicu. Nadalje, izoliranost može ukazivati i na vršnjačko nasilje koje je prisutno, a učitelju je nevidljivo, jer se događa kada je učitelj fizički odsutan. Mjerenje sociometrijskog statusa, ne bi se trebalo provoditi često, jer je samo po sebi osjetljivog tipa i kao takvo može produbljivati jaz između učenika koji su okarakterizirani kao oni koji se odbacuju.

6. LITERATURA:

- [1.] Braza F, Braza P, Carreras M, Muñoz J, Sánchez-Martín J, Azurmendi A et al. BEHAVIORAL PROFILES OF DIFFERENT TYPES OF SOCIAL STATUS IN PRESCHOOL CHILDREN: AN OBSERVATIONAL APPROACH. *Social Behavior and Personality: an international journal*. 2007;35(2):195-212.
- [2.] Enciklopedija.hr (preuzeto 23. rujna 2020.)
- [3.] Kolak A. Sociometrijski status učenika u razrednom odjelu i školskoj hijerarhiji. *Pedagoški istraživanja* [Internet]. 2010 [pristupljeno 24.09.2020.];7(2):243-252. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/118087>
- [4.] Macdonald C. Children's Awareness of Their Popularity and Social Acceptability (1991) [http:// www.eric.ed.gov./](http://www.eric.ed.gov/)
- [5.] Moreno J, Jelić J. *Osnovi sociometrije*. Beograd: Savremena škola; 1962.
- [6.] Newcomb A, Bukowski W. Social impact and social preference as determinants of children's peer group status. *Developmental Psychology*. 1983;19(6):856-867.
- [7.] Simel S, Špoljarić I, Buljubašić Kuzmanović V. ODNOS IZMEĐU POPULARNOSTI I PRIJATELJSTVA. *Život i škola* [Internet]. 2010 [pristupljeno 24.09.2020.];LVI(23):91-108. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/53988>